

DR. ANGELA PISKERNIK (1886—1967)

Tone Wraber, Varstvo narave št. VI, Ljubljana 1969

Nad štiristo let se že tiska slovenska beseda. Njeni najvišji dosežki so trdno vgrajeni v slovensko kulturno zavest, čeprav je fizični spomin na Prešerna že davno ugasnil in polagoma blede tudi živa podoba Cankarjeva. Od Vege, Popoviča, Hladnika, Štefana ali Regna so ostali le še kamni, ki so jih vgradili v stavbo znanosti.

Pa vendar: še vedno začenjamo, še vedno odpiramo nova pota in še vedno smo torej mladi. Živimo ob ljudeh, ki so svoje življenje usmerjali na neuhojene poti. Od enega le-teh smo se nedavno poslovili: 23. decembra 1967 je umrla dr. Angela Piskernik.

Rodila se je 21. avgusta 1886 v Lobniku nad Železno Kaplo, v tistem delu slovenske zemlje, na katerem se je pred davnimi stoletji rojevala slovenska skupnost in iz katere je izšlo mnogo za to skupnost zaslužnih posameznikov, a je dandanes od nje politično ločen.

Mladi Korošici kot ženski in kot Slovenki gotovo ni bila uglajena pot do visokošolskega študija. Kar sodobno se sliši, da je prišla do njega z diplomo učiteljišča in s privatnim študijem na gimnaziji. Leta 1914 si je kot prva Slovenka pridobila naslov doktorja znanosti.

Sledila so asistentska leta v tedanjem ljubljanskem Deželnem, pozneje Narodnem muzeju (1926—1943), poučevanje na ljubljanskih in novomeških srednjih šolah (1926—1943), nemška internacija (1943—1945) in leta 1945 ravnateljsko mesto v ljubljanskem Prirodoslovnem muzeju, ki ga je zapustila ob upokojitvi leta 1953.

Zelo raznovrstna so področja, na katerih je pokojnica delovala. Mimo znanstvenih botaničnih razprav, ki so nastale v njenem visokošolskem obdobju, je objavljala poljudne naravoslovne članke in črtice ter ocene, literarne članke, narodno blago, pisala je o socialnih, ženskih in narodnostnih vprašanjih, izdala več srednješolskih učbenikov in slovarčka za nemščino, zlasti znani pa sta izdaji (1941, 1951) njenega ključa za določanje rastlin (primerjaj Slov. biograf, leks. 2: 364, 1949).

Naše glasilo pa se hvaležno spominja pokojničnega delovanja pri varstvu narave, ob njenem nastopu še vedno obstranske dejavnosti, ki ni imela nobenega poklicnega delavca. Res je, da sta že pri predvojnem Muzejskem društvu delovala odsek, pri poznejšem Prirodoslovnem društvu pa sekcija za varstvo narave. Leta 1944 je bila pri ljubljanskem Prirodoslovnem muzeju ustanovljena »posvetovalna delovna skupina za varstvo prirode«, ki jo je vodil ravnatelj tega muzeja. Ko je leto pozneje postala ravnateljica dr. Piskernikova, je tako rekoč po položaju prišla v stik z varstvom narave, saj so nekatere referate pri leta 1945 ustanovljenem Zavodu za spomeniško varstvo vodili tedaj ravnatelji osrednjih slovenskih muzejev. Leta 1946 je bil ustanovljen referat za varstvo narave, ki je s pritegnitvijo inž. A. Šivica, ki je bil delal za varstvo narave že od leta 1919 naprej, začel delovati leta 1947.

Obdobje pred dobrimi 20 leti je bilo po svoje še pionirsko. V člankih o varstvu narave ali o varstvu rastlin in živali mora pokojnica pojasnjevati še osnovne pojme o varstvu narave in o koristnosti te dejavnosti. Seznam takrat zavarovanih objektov nam priča o tedaj veljavnih nazorih varstva narave, ki se zanima predvsem za posamezne redke in tako ali drugače znamenite objekte, število

zavarovanih objektov je doseglo lepo številko, toda varstvo narave napreduje tudi idejno. Kmalu po ustanovitvi referata se začne dobro desetletje, do leta 1961 trajajoči boj za ustanovitev Triglavskega narodnega parka. Gre sicer za nadaljevanje predvojne tradicije, vendar moramo v prizadevanju za ustanovitev parka videti tudi boj za sodobno kompleksno naravno varstvo. Pokojnica je v tem boju zelo aktivno sodelovala in je bila naravnost poklicana, da je po končnem uspehu napisala zgodovinski pregled nad prizadevanji za ustanovitev triglavskega parka. Članek nam razkriva, s kakšno potrpežljivostjo je bilo treba premagovati včasih skoraj neverjetne težave, ki so ovirale ustanovitev parka.

Ko je bila 1. januarja 1955 dr. Piskernikova nameščena kot honorarna referentka za varstvo narave pri Zavodu za spomeniško varstvo, je v Sloveniji ta dejavnost prvič dobila poklicnega sodelavca. Poleg uveljavljene smeri varstva naravnih znamenitosti se tedaj pojavljajo že nova pota za uspešnejše opravljanje naravovarstvenih nalog. Pokazalo se je, da so samo zakoni in odločbe premalo, da ni uspehov, če ni tudi vzgoje in nadzorstva. Po nekaterih tujih vzorih je dr. Piskernikova predlagala ustanovitev gorske straže, ki je leta 1954 najprej zaživela pri tabornikih, danes pa je najbrž najmočnejša pri planinski organizaciji: Gorska straža se lahko kljub občasnim nihanjem v svoji dejavnosti in nekaterim pomanjkljivostim pohvali z uspešnim delovanjem. Skozi njene vrste je šlo na tisoče mladincev in mladink in vsaj del teh je skušal vzgojno vplivati na širše kroge, zlasti v gorah. S predlogom za njeno ustanovitev ter s propagandnimi članki in predavanji med taborniki, planinci in lovci ji je dr. Piskernikova postavila trden temelj.

V sredini petdesetih let se začne naše varstvo narave povezovati tudi z ustreznimi službami v tujini. Leta 1955 se je Slovenija včlanila v »Mednarodno alpsko komisijo«. Pokojnica se je kot namestnica delegata izvršnega sveta Slovenije redno udeleževala letnih zasedanj te komisije in aktivno sodelovala pri njenem delu, v domovini pa o njeni dejavnosti redno poročala. Na zasedanju v Garmisch-Partenkirchenu leta 1961 je bila imenovana za častno članico komisije, kar so vsi delegati toplo pozdravili.

Opravljala pa je še druge funkcije. Sekcija za varstvo narave pri Prirodoslovnem društvu je nadaljevala z delom tudi po ustanovitvi Zavoda za spomeniško varstvo. Medtem ko je bila pred vojno to edina organizacija, ki ji je bila naložena skrb za varstvo narave, ima od ustanovitve Zavoda dalje nalogo povezovati širše naravoslovne kroge s poklicnim varstvom narave. Podpora uglednega strokovnega društva je zelo pomembna pri širših akcijah splošno slovenskega pomena, npr. pri vprašanju narodnih parkov ali naravo varstvene zakonodaje. Od leta 1949 do smrti je pokojnica prizadevno in uspešno opravljala funkcijo referentke za varstvo narave pri Prirodoslovnem društvu Slovenije.

Ko je leta 1948 začelo izhajati »Varstvo spomenikov«, je v njem dobilo svoj prostor tudi varstvo narave. Vendar je dr. Piskernikova kmalu spoznala, da je za široko delovno območje varstva narave ta okvir preozek. Tako je leta 1962 izšel prvi zvezek novega glasila »Varstvo narave«, v katerem je to področje seveda tako po obsegu kot v širini obravnavanih tem veliko močnejše. Že v I. letniku je izšlo več člankov in razprav, ki se ukvarjajo s Triglavskim narodnim parkom, predvsem z njegovo naravo. Prav dr. Piskernikovi gre zasluga, da je spodbudila znanstvene raziskave v našem edinem narodnem parku. Doslej je bilo objavljenih 12 razprav, ki prinašajo izsledke teh raziskav, nekatere kar kot monografije.

Žal pokojnica ni dočkala sprejetja samostojnega slovenskega zakona o varstvu narave, čeprav se je zanj mnogo trudila. Morda je ravno to značilno za razvoj, ki ga je varstvo narave prehodilo v času njenega delovanja. Najbrž bi bil zakon o varovanju naravnih znamenitosti že davno sprejet, ker bi obravnaval pač le posamezne bolj ali manj splošno priznane primere. Zakon o varstvu narave pa je mnogo širši, saj naj bi odločilno posegal v vsakršno človekovo delovanje v naravi in je zaradi raznovrstnih interesov pot do njega seveda daljša in napornejša.

1. aprila 1963 je dr. Piskernikova prenehala z delom na Zavodu za spomeniško varstvo. Za njo je bilo 8 let poklicnega udejstvovanja pri varstvu narave, ki pa se je začelo že 9 let poprej in se mu tudi po dokončni upokojitvi ni odpovedala.

Začela je priobčevati članke v tujem naravovarstvenem tisku. Opisala je rezervat v Martuljku pa botanični rezervat na Notranjskem Snežniku in Triglavski narodni park. Njeni zgoščeni, a natančni opisi seznanjajo tujega bralca z naštetimi objekti, pa tudi s prizadevanji slovenskega varstva narave in lepotami slovenske zemlje nasploh. Zelo temeljita je razprava o »Varstvu narave v Jugoslaviji«, v kateri sledi splošnemu uvodu opis te dejavnosti in najznačilnejših zavarovanih objektov v Sloveniji. Resnično je škoda, da avtorici ni bilo dano napisati še poročil za druge republike.

S članki in sodelovanjem v mednarodni alpski komisiji je postala dr. Piskernikova znana tudi v tujini. Še več: za zasluge, ki si jih je pridobila z vztrajnim prizadevanjem za ustanovitev Triglavskega narodnega parka in s pospeševanjem varstva narave, je bila odlikovana z Van Tienhovenovo nagrado za leto 1967. Dosedanjim nagrajencem, Nemcem, Poljaku, Angležu, Nizozemcu in Francozu se je tako kot enajsta nosilka tega pomembnega mednarodnega priznanja pridružila še Slovenka, z njo pa je bilo odlikovano tudi slovensko varstvo narave.

Priznanje pa je dobila tudi v domovini. Ob osemdesetletnici je bila za življenjsko delo odlikovana z redom zaslug za narod z zlato zvezdo.

Proti kraju življenja je pokojnica izdelovala načrt za slovenski del skupnega slovensko-avstrijskega parka v Kamniških Alpah in v Karavankah. Kompleksnemu varstvu se v tem načrtu pridruži še mednarodno sodelovanje v prizadevanju za čim uspešnejše varstvo. O tem parku je poročala tudi na zasedanju Mednarodne alpske komisije l. 1966 v Ljubljani.

Še za življenja je dr. Angela Piskernik doživljala zadoščenje ob uveljavljanju slovenskega varstva narave. Iz »honorarne« službe se je razvilo v strokovno zasedeno delovno področje, ki je doseglo svoj dosedanji vrh npr. v razglasitvi Triglavskega narodnega parka leta 1961, v ustanovitvi glasila »Varstvo narave« leta 1962, v zgodovinski razpravi o gradnji soških elektrarn leta 1965 in pa v tednu varstva narave leta 1967.

Dr. Angele Piskernikove ni več med nami. Uspehi našega varstva narave, ki smo jih mogli navesti le nepopolno in na kratko, so potrdilo velikega dela, ki ga je opravila pokojnica. Vsi, ki smo jo poznali, pa tudi vsi, ki s srcem hodijo po slovenski deželi, bomo dr. Angelo Piskernikovo ohranili v hvaležnem spominu.

Bibliografija Angele Piskernik s področja varstva narave

(poudarjeni naslovi člankov z vsebinami naravovarstvene in okoljske etike)

Iz katerih vzrokov izumirajo živali. Naša zena 6: 59--61, 1947

O varstvu prirode. Varstvo spomenikov 2: 20—21, 1949

Zaščita živali in rastlin. Varstvo spomenikov 2: 37, 1949

Zaščiteni park v Sežani. Proteus 12: 10 do 13, 1949

Zaščiteni Rakova kotlina. Varstvo spomenikov 3: 59—63, 1950

Blejsko jezero in Blejski otok. Varstvo spomenikov 3: 156—163, 1950

Zaščiteni drevesni park Hotemež. Varstvo spomenikov 3: 170—172, 1950

Albert Bois de Chesne in alpinet »Julijana«. Proteus 14: 345—349, 1952

Robanov kot in solčavska tisa. Planinski vestnik 53: 415—423, 1953

Gorska straža. Tabor 3: 8, 1954 Zaščita prirode na Danskem. Proteus 17.

93—94. 1954 Addo — rezervat za slone v Južni Afriki. Proteus 17: 131—132, 1954

Za varstvo prirode — stolica na univerzi. Proteus 17: 131, 1954

Problemi in naloge prirodnega varstva. Varstvo spomenikov 5: 163—170, 1955

Po zaščitenih predelih Danske. Proteus 17: 149—153, 1955

Po polotoku Jutland. Proteus 17: 216 do 220, 1955

Bohinj. Planinski vestnik 55: 456—459, 1955

Priroda in urbanizem. Zaščita prirode 8: 13—14, 1956

Nevarno je uvajati tuje rastline. Proteus 18: 226, 1956

Biološki parki. Proteus 18: 197—198, 1956

Kaj pravite k temu? Slovenski poročevalec 17, številka 43: 4, 21. IL 1956 (izvoz ptic pevk)

Ali bomo res dopustili uničenje redkih rastlin? Slovenski poročevalec 18, številka 50: 4, 2. III. 1957, številka 51: 5, 3. III. 1957

Ali hortikultura lahko pomaga pri zaščiti planinskega cvetja? Hortikulturni razgledi 1957—1958: 30—36, 1958

Značaj zaščite prirode. Zaščita prirode 14: 33—35, 1958

Triglavski narodni park. Varstvo spomenikov 6: 5—11, 1959

Narodni parki. Varstvo spomenikov 7: 359—366, 1960

Zaščita planinskega cvetja. Varstvo spomenikov 7: 366—369, 1960

Mednarodna klasifikacija in nomenklatura za varovanje naravnih objektov. Varstvo spomenikov 7: 369—374, 1960

Po narodnih parkih in rezervatih Švice in Francije. Proteus 22: 240—246, 1960

Planinsko polje — zbirno jezero. Proteus 23: 89—90, 1960

Grbinasti travniki. Proteus 23: 187—188, 1961

Triglavski narodni park. Naši razgledi 10, številka 16 (231): 383—384, 26. VIII. 1961

Zgodovina prizadevanj za ustanovitev Triglavskega narodnega parka. Varstvo narave 1: 9—20, 1962

Zaščiteni in zaščite vredni naravni objekti Slovenije. Varstvo narave 1: 159—163, 1962 (skupaj s S. Peterlinom)

Varstvo narave — narodni parki. Hortikulturni razgledi 1963: 83—88

Der Triglav-Nationalpark in den Julischen Alpen. Naturschutzparke 34: 1—6, 1964

Iz zgodovine slovenskega varstva narave. Varstvo narave 2—3: 59—74, 1965

Jugoslovansko - avstrijski visokogorski park (predlog za zavarovanje). V arstvo narave 4: 7—15, 1966

Naturpark Martuljek in Jugoslawien. Naturschutz- und Naturparke 41: 35—37, 1966

Das botanische Reservat Snežnik in Jugoslawien. Naturschutz- und Naturparke 46: 37—39, 1967

Naturschutz in Jugoslawien. Jahrbuch des Vereins zum Schutze der Alpenpflanzen und -Tiere 32: 118—131, 1967

Jahrzehnte dauernde Bemühungen um den Triglav-Nationalpark. Stiftung F. V. S. zu Hamburg — Van Tienhoven- Preis 1967: 33—45

1.2 Poročila

Delo referata za varstvo prirode v letih 1951 in 1952. Varstvo spomenikov 4: 115—121, 1953 (avtorstvo dr. Piskernikove je ugotovljeno v Varstvu spomenikov 5: 178!)

Kongres internacionalne unije za varstvo prirode. Naši razgledi 2, številka 23: 8—9, 21. XI. 1953

Zapiski z zasedanja Alpske komisije. Naši razgledi 3, številka 22: 8—9, 20. XL 1954

Kongres Internacionalne unije za varstvo prirode. Naši razgledi 3, šte. 23: 8—9, 4. XII 1954
Gorska straža. Varstvo spomenikov 5: 170, 1955
Zasedanje Internacionalne alpske komisije v Innsbrucku. Varstvo spomenikov 5: 170—171, 1955
Zasedanje Internacionalne unije za varstvo narave v Köbenhavnu (23. VIII. do 3. IX. 1954). Varstvo spomenikov 5: 171—172, 1955
Gorska straža tudi pri nas. Slovenski poročevalec 16, šte. 36: 4, 13. II. 1955
Seminarji gorske straže po Sloveniji. Slovenski poročevalec 16, šte. 66: 7, 20. III. 1955
Zborovanje nemškega društva »Naturschutzpark« v Bonnu meseca junija 1955. Zaščita prirode 8: 29—31, 1956
Mednarodna unija za varstvo prirode. Proteus 18: 197, 1956
Arboretum Volčji potok. Naši razgledi 6, šte. 3 (122): 55, 9. II. 1957 (poročilo o knjigi inž. C. Jegliča) IV.
Zasedanje Internacionalne alpske komisije. Naši razgledi 6, šte. 12 (131): 279—280, 22. VI. 1957 in šte. 13 (132): 304—305, 6. VII. 1957
IV. zasedanje Mednarodne alpske komisije v Bolzanu. Slovenski poročevalec 18, šte. 105: 5, 6. V. 1957
Konservatorska poročila za leta 1955 do 1957. d/Varstvo prirode. Varstvo spomenikov 6: 139—145, 1959
Mednarodna alpska komisija. Proteus 23: 92—94, 1960
Delokrog Mednarodne alpske komisije Naši razgledi 9, šte. 8 (199): 182—183, 30. IV. 1960
Makedonija in narodni parki. Naši razgledi 11, šte. 29, 27. II. 1962
Znanstvena raziskovanja Triglavskega narodnega parka. Varstvo narave 1: 164—165, 1962
Zasedanje Mednarodne alpske komisije (Commission Internationale pour la Protection des Regions alpines) od 7. do 11. 9. 1960 v Ljubljani. Varstvo narave 1: 166—168, 1962
Zasedanje Mednarodne alpske komisije v Nemčiji. Varstvo narave 1: 168—171, 1962
Razmišljanja o zaščitenih rastlinah (Ob razstavi Prirodoslovnega muzeja v Ljubljani. Naši razgledi 12, šte. 9 (272): 177, 11. V. 1963
Alpski vrt »Juliana«. Naši razgledi 12, šte. 17 (280): 346—347, 7. IX. 1963 (poročilo o knjigi inž. C. Jegliča)
Zasedanje Mednarodne alpske komisije 1962 v Veveyu ob Ženevskem jezeru. Varstvo narave 2—3: 237, 1965
Zasedanje Mednarodne alpske komisije leta 1963 v Bad Ausseeju v Avstriji. Varstvo narave 2—3: 237—238, 1965
Poročilo o zasedanju Mednarodne alpske komisije v juniju 1965 v Italiji (Pinzolo, Trento-Alto Adige). Varstvo narave 4: 115—116, 1966
Poročilo o sestanku avstrijskih in jugoslovanskih članov delegacij pri Mednarodni alpski komisiji in zastopnikov uradov in zavodov za varstvo narave (6.-7. VII 1965 Maribor). Varstvo narave 4: 116—117, 1966
Poročilo o protestnem zborovanju v Gmündu na Zgornjem Koroškem 16. in 17. oktobra 1965 proti zajetju reke, slapov in hudourniških potokov v dolini Malte. Varstvo narave 4: 121 do 122, 1966
Zasedanje Mednarodne alpske komisije (Commission internationale pour la protection des regions alpines — CIPRA) od 15. do 17. septembra 1966 v Ljubljani. Varstvo narave 5: 177—179, 1967